



Slovenska
filharmonija



**Sezona
2025|26**

***O ljubezni
do življenja***



SMS 1

Same
mogočne
skladbe



SMS 1

Same
mogočne
skladbe

18. in 19. september 2025 ob 19.30

Cankarjev dom, Gallusova dvorana

O ljubezni do življenja

**Orkester
Slovenske filharmonije**

Kahi Solomnišvili
dirigent

Ana Dolžan koncertna mojstrica

Gustav Mahler (1860–1911)

Simfonija št. 9 v D-duru

Andante comodo

V tempu zložnega ländlerja, nekoliko okorno in zelo robato

Rondo-Burleska: Allegro assai. Zelo kljubovalno

Adagio. Zelo počasi in zadržano

Simfonični opus **Gustava Mahlerja** ponavadi delimo v tri obdobja – v prvem je vsebinski navdih črpal iz zbirke z ljudskim tonom navdahnjene poezije *Dečkov čudežni rog*, zato so značilni močni programski poudarki in vdiranje vokalnih odsekov; nato je v srednjem obdobju ustvaril tri povsem absolutne simfonije, ki se v svoji oblikovni prečiščenosti mestoma že približujejo idejam neoklasicizma; medtem ko se ponavadi zadnja tri dela razume kot »simfonije ljubezni in smrti«, saj naj bi bile ozko povezane z Mahlerjevim ljubezenskim razmerjem z ženo Almo in slutnjami prihajajoče smrti. Četudi sprejmemo takšno delitev, se je vseeno treba zavedati, da Mahlerjev simfonični opus v celoti jasno pripada vmesnemu času med 19. in 20. stoletjem, ki ga ne gre razumeti samo ozko časovno, temveč tudi v prelomnem slogovnem smislu – v Mahlerjevih delih tako jasno pozvanja velika glasbena zgodovina 19. stoletja, predvsem njegovih osrednjih gradnikov: Johannes Brahmsa, ki je globoko v 19. stoletju ostajal zaprisežen oblikovni preglednosti klasicizma in koncizni odmerjenosti, ter Richarda Wagnerja, ki je dvomil o glasbi, ki ne more prenašati velikih idejnih sporočil, in je v želji po jasni ekspresivnosti tudi širil harmonski stavek in zasedbo orkestra. Mahler je gotovo dedič obeh – na eni strani še globoko zaupa podedovanim oblikam (v njegovih simfonijah srečamo sonatno obliko, variacije, tridelno pesemsko obliko in rondo) ter ekonomičnemu motivično-tematskemu delu, a na drugi strani svoje simfonije že opremlja s programi, mnoge glasbene rešitve pa kar kličejo po vsebinskem razumevanju. Zanimivo je, da prav kombinacija obojega – neomajno zaupanje v visoko kompozicijsko tehniko, križano z močno ekspresivnostjo, vodi njegovo glasbo iz romantike 19. stoletja v trpki ekspresionizem 20. stoletja.

Tudi zadnjo Mahlerjevo dokončano simfonijo, **Simfonijo št. 9**, lahko razumemo natančno v tej dvojni luči, ko z eno nogo še trdno tiči v 19. stoletju, z drugo pa že jasno kaže prihajajoče stoletje mnogih



radikalnih premen. Njena posebnost je gotovo povezana z mitologizacijo – Mahler naj bi se bal uroka devete simfonije. Mnogi veliki simfoniki so namreč umrli, potem ko so napisali devet simfonij – med najbolj znanimi gre izpostaviti Beethovna, Brucknerja, Dvořáka in Schuberta (čeprav jih je, kot to vemo danes, v resnici napisal samo osem). Takšen strah je v Mahlerju samo še poglobila neugodna zdravniška diagnoza, ki je odkrila srčno napako, zaradi katere so mu odsvetovali resne fizične napore, kar je pomenilo, da ni smel več neomejeno pohajkovati po gorah, kolesariti (med drugim je načrtoval pravo kolesarko turo, ki bi ga od Vrbskega jezera vodila čez Ljubelj na Bled), plavati in veslati po alpskih jezerih. K travmam tega časa gre pripisati tudi izgubo hčerke Marije in spletke v dunajski Dvorni operi, zaradi katerih je bil na koncu prisiljen odstopiti z mesta direktorja najprestižnejše evropske operne ustanove. Zaradi travme s hčerko je prodal posestvo ob Vrbskem jezeru, kjer je družina do tega trenutka preživljala počitnice, in poiskal novo zatočišče v kraju Toblach na Južnem Tirolskem.

Če lahko *Osmo simfonijo* razumemo v znamenju nezgod z Almo Mahler, ki je ljubimkala s kasneje slavnim arhitektom Walterjem Gropiusom, utemeljiteljem šole Bauhaus, pa nato z njim na Mahlerjevo željo razmerje tudi navidez prekinila, potem se *Deveta simfonija* od ljubezni pomika proti smrti. Toda vmes stoji še *Pesem o zemlji*, skladba, ki je v resnici zasnovana kot nekakšna vokalna simfonija, a se je skladatelj njenemu oštevilčenju izmaknil prav zaradi vraževerja. *Deveta simfonija* je pričela nastajati v Toblachu poleti leta 1908, končana pa je bila leta 1910. A usoda se je z Mahlerjem poigrala – kljub temu da jo je skušal izigrati in je že začel tudi ustvarjati *Deseto simfonijo*, se je močno razbolen maja 1911 vrnil na Dunaj, kjer je teden dni kasneje umrl – v njegovem opusu je tako devet dokončanih simfonij. Tudi zato so mnogi razlagalci v delu ugledali predvsem skladateljevo slovo od življenja. Slavni

muzikolog Paul Bekker je bil prepričan, da bi bil naslov skladbe lahko *Kaj mi pripoveduje smrt*, toda zdi se, da je bil nekako najbližje bistvu simfonije skladatelj Alban Berg, ki je leta 1912, potem ko je skladbo preigral iz klavirskega izvlečka, pisal svoji ženi: »Prvi stavek je največja mojstrovina, kar jih je napisal Mahler. Je izraz neizmerne ljubezni do zemlje, hrepenenja po mirnem življenju na njej in uživanju v naravi do njenih najglobljih globin – preden pride smrt. Kajti smrt je neizogibna. V celotnem stavku prevladuje slutnja smrti, ki se vedno znova daje na znanje skozi cel stavek. Je vrhunec vsega na zemlji in v sanjah, z vedno intenzivnejšimi izbruhi, ki sledijo najnežnejšim odlomkom, in seveda je ta intenzivnost najmočnejša v grozljivem trenutku, ko smrt postane gotovost, ko se sredi najglobljega, najpretrsljivejšega hrepenenja po življenju smrt pokaže ‚z največjo silo‘. Proti temu ni upora.«

Nihanje med silovitimi izbruhi in največjo milino je razvidno že iz oblike prvega stavka, v kateri so mnogi odkrivali stapljanje med sonatno obliko, variacijami in rondojem. Toda Mahler snuje vendarle na podlagi sonatnega stavka z dvema temama in zaključno skupino, le da so zdaj motivično te enote poenotene do takšne mere, da jih ne moremo več prav ločevati, medtem ko nam razvidno obliko bolj kot kontrastni motivični material zagotavljajo jasne ekspresivne težnje posameznih odsekov. Prav od tod ideja, da je oblika rondojska, da so torej med vznike iste nežne tematike posejane bolj dramatične epizode. Mahler predstavi zasnovo za osnovne motivične enote že v petih taktih uvoda: violončelo in rog najavljata usodni punktirani ritem, ki naj bi bil podoba skladateljevega neurejenega, bolehnega srčnega utripa, sledita motivična drobca v harfi, ki se nekoliko spremenjena ponovita v rogu, temu pa odgovarja kratka spremljevalna figura v violah. To gradivo – droben skok terce navzgor in zdrs sekunde navzdol – v nadaljevanju zaznamuje celotno gradivo prvega stavka in razkriva Mahlerja kot trdnega arhitektonika,



pravega Brahmsovega dediča. Toda nadaljnje prediranje v gradivo razkrije, da je v resnici prevzeto – deloma z začetka Beethovnovе *Klavirske sonate št. 26, »Les adieux«*, ki jo je Beethoven posvetil nadvojvodi Rudolfu, ko je ta moral zaradi Napoleonovega napada na Dunaj zapustiti mesto. Jasno programsko idejo sonate izkazujejo naslovi posameznih stavkov sonate (*Zbogom, Odsotnost in Snidenje*), vsebinsko pa je označen tudi glavni motiv prvega stavka, nad katerim je Beethoven zapisal »Lebewohl«, torej »Zbogom«. Prav ta motiv predstavlja izhodišče za Mahlerja. Hkrati pa mu je nenavadno podoben tudi motiv iz valčka *Veselite se življenja, op. 340* Johanna Straussa mlajšega. Mahlerjeva izbira aluzijskih skladb vsebinsko seveda ni naključna: v središču Beethovnovе sonate je bolečina slovesa, medtem ko nas Strauss v nekoliko nostalgičnem duhu opozarja, da je treba minljivo življenje uživati in se ga veseliti. Mahlerjeva simfonija tako ni samo izredno dodelana kompozicijska umetnina, temveč nam pripoveduje tudi zgodbo o slovesu od življenjskih lepot. Na ta način moramo brati tudi razporeditev stavkov, ki ne sledi zakoreninjeni shemi, po kateri najdemo počasni stavek nekje v sredini, zaključek pa je herojsko razigrani rondo – Mahler postavlja počasna stavka na začetek in konec, vmes pa umesti še plesni stavek in divji rondo, za katerega bi pričakovali, da bo skladbo zaključil. V tem pogledu se skladatelj zgleduje pri poslednji, *Patetični simfoniji* Čajkovskega in *Simfoniji št. 45* Josepha Haydna, imenovani – to ne more biti več presenečenje – »*Les adieux*« (»*Zbogom*«).

Če prvi stavek vzpostavlja osnovno razpoloženje, razpeto med sladkobne zvoke radosti do življenja, ki jih nato drobi, dokler se ne nakopičijo v katastrofično energijo vrhunca, kjer z vso silo plane na dan začetni usodni ritem, čemur sledi postopno umirjanje in odpiranje skoraj rajski idili ob koncu, prinašata srednja stavka še bolj razgiban tok. Drugi stavek je neugnani ländler, ki sprva teče gladko, neobremenjeno, a se mora umakniti bolj razboritemu

valčku, nato pa se obe ideji kontrastno izmenjujeta. Tretji stavek je domišljen v obliki rondoja, zaznamuje pa ga predvsem virtuožno kontrapunktično pisanje, v katerem se misli vrstijo in kopičijo v divjem ritmu, ta pa ne pojenja vse do tretje epizode, ki jo najavlja zvok činele. Šele takrat se tekstura zbistri in trobenta prinese pomirjujoče melodične odtenke, iz katerih se bo kasneje napajal finale. A to je le kratek predah pred kodo, v kateri se divji kontrapunkt razbesni v viharje značilnega Mahlerjevega sarkazma. Iz te eksplozije pa nas skladatelj neposredno vodi v variacijski počasni finale, ki večinoma poje. Njegovo osnovo predstavlja kratka okrasna melodična figura, ki nato napolnjuje praktično vsak takt in vse instrumentalne parte, razumeti pa jo je mogoče kot tipično figuro religioznih napevov. In res dobiva takšen material pri Mahlerju najprej izrazito strastne odtenke, nato pa se počasi osvobaja zemskih spon in nas prestavlja vse bolj v onstranstvo. Po osrednjem vrhuncu glasba potihno drsi proti tišini, vmes pa skladatelj še ponovi krajšo melodično linijo iz svojih *Pesmi za umrlimi otroki*, ki jo je že v izvirniku mogoče razumeti kot nekakšno sublimacijo smrti, odhod proti soncu (»Im Sonnenschein, der Tag is schön auf jenen Höh'n.« – »V sončni bleščavi je dan na tistih višavah čudovit.«). Orkester postaja vse redkejši, tišji, melodične linije raztrgane, vmesne tišine daljše, pomenljive. In ni se mogoče izogniti misli, ki jo je ob Mahlerjevi poslednji simfoniji zapisal znameniti muzikolog Carl Dahlhaus, češ »da se zdi glasba na mnogih mestih onkraj sebe«.

Gregor Pompe



SMS 1

Same
mogočne
skladbe

Kahi Solomnišvili

Gruzijski dirigent **Kahi Solomnišvili** je glasbeno kariero začel kot pianist ter se javnosti predstavil na najrazličnejših koncertih in festivalih. Leta 2007 je bil sprejet na študij dirigiranja na Državnem konservatoriju v Tbilisiju, kjer je šest let pozneje dokončal magisterij. Ob študiju se je udeleževal izobraževanj iz opernega in simfoničnega dirigiranja pri Gianluci Marcianu, takratnem glavnem dirigentu Državnega gledališča Opera in balet v Tbilisiju, in začel po letu 2014 z omenjenim tbilisijskim gledališčem sodelovati tudi sam.

Leta 2017 je prejel nagrado Tsinandali na področju glasbe in leta 2021 na istoimenskem festivalu nastopil v vlogi pomočnika dirigenta. Od leta 2022 asistira svetovno znanemu dirigentu Charlesu Dutoitu, sodeloval pa je še s Poljsko baltsko filharmonijo Frédéricica Chopina v Gdansku, izraelskim orkestrom Sinfonietta Beer-Shava, Tbilisijskim državnim komornim orkestrom – Gruzijsko Sinfonietto, Filharmoničnim orkestrom iz Monte Carla in različnimi mladinskimi orkestri. Nastopil je na mnogih festivalih, med drugim na Festivalu Marthe Argerich v Buenos Airesu. Pogosto vodi tudi Buenosaireški filharmonični orkester in dirigira v gledališču Teatro Colón.

V sezoni 2024/25 je prevzel mesto glavnega dirigenta Orkestra Slovenske filharmonije in leta 2025 postal tudi glavni dirigent Gruzijskega filharmoničnega orkestra.





Upaj si med mlade upe!

Prijavi se na
mladi-upi.si
do 15. 10. 2025.

Filip Aleksander Peršolja
kitarist



Zavod
Vse bo v redu

mladi-upi.si

| *Napovednik*

SIM 1

Predstavitev skladbe **Koncert za orkester**
Nine Šenk

27. september ob 11.00

Slovenska filharmonija, Dvorana Marjana Kozine

Primož Trdan *povezovalec*

Orkester Slovenske filharmonije

Lucie Leguay *dirigenta*

PVC 1

Navdih Palestrine

28. september ob 20.00

Stolnica sv. Nikolaja

Zbor Slovenske filharmonije

Stephen Layton *dirigent*

Spored:

Giovanni Pierluigi da Palestrina: Missa Papae
Marcelli | *Maša papeža Marcela*

Tilen Slakan: Ubi caritas et amor
Kjer je resnična ljubezen

Andrej Makor: Ave Maria | *Zdrava, Marija*

Ambrož Čopi: Pie Jesu | *Ljubi Jezus*

Damijan Močnik: Regina coeli | *Kraljica nebeška*



SOS 1

Končno

1. oktober ob 19.30

Cankarjev dom, Gallusova dvorana

Orkester Slovenske filharmonije

Lucie Leguay dirigentka

Spored:

Kaija Saariaho: Ciel d'hiver | *Zimsko nebo* (2013)

Igor Stravinski: Le Chant du rossignol |

Slavčkova pesem (1917)

Nina Šenk: Koncert za orkester (2019)

DA! 1

Potujemo ... po Angliji

4. oktober ob 10.00 in 12.00

Slovenska filharmonija, Dvorana Marjana Kozine

Orkester Slovenske filharmonije

Samuel Burstin dirigent

Franci Krevh povezovalec

Spored: **Holst, Walton, Vaughan Williams, Elgar,**

Purcell, Coleridge-Taylor, Norman, Lloyd Webber

FKK 1

Simfonija simfonij

9. in 10. oktober ob 19.30

Cankarjev dom, Gallusova dvorana

Orkester Slovenske filharmonije

Lucie Leguay dirigentka

Alexandre Tharaud klavir

Spored:

Joseph Haydn: Uvertura k operi L'isola disabitata

Neobljudeni otok, Hob. 28/9

Ludwig van Beethoven:

Koncert za klavir in orkester št. 2 v B-duru, op. 19

Simfonija št. 5 v c-molu, op. 67



**Slovenska
filharmonija**

www.filharmonija.si

Slovenska filharmonija
Orkester Slovenske filharmonije
Zbor Slovenske filharmonije
Kongresni trg 10
1000 Ljubljana
T +386 1 2410 800
E info@filharmonija.si
www.filharmonija.si

Ustanoviteljica Slovenske filharmonije je
Vlada Republike Slovenije. Dejavnost Slovenske
filharmonije financira Ministrstvo za kulturo.

V sodelovanju s:

 **cankarjev dom**



triglav

generalni pokrovitelj
koncertne sezone 2025/26

Pokrovitelja in donatorja azijskega gostovanja:



generalna pokroviteljica
azijskega gostovanja

Pokrovitelj:



Donatorja:



Partner:



Medijski pokrovitelji:



Sio1NET.



TAM TAM

Koncerte snema in neposredno prenaša
program Ars – 3. program Radia Slovenija.



ARS

Koncertni list Slovenske filharmonije

Same mogočne skladbe – SMS 1

Izdala: Slovenska filharmonija

Direktor Slovenske filharmonije in
umetniški vodja OSF: Matej Šarc

Umetniški vodja ZSF: Sebastjan Vrhovnik

Avtor spremne besede: Gregor Pompe

Jezikovni pregled: Ana Kodelja

Oblikovanje: Arih Dinamik, d. o. o.

Prelom: Vlado Trifkovič

Ljubljana, september 2025

Redakcija koncertnega lista je bila končana
15. septembra 2025.

Če želite prejemati redna e-obvestila
o programu Slovenske filharmonije,
sporočite svoj e-naslov na
info@filharmonija.si.



Slovenska filharmonija –
Academia philharmonicorum



@slofilharmonija

ISSN 2350-5117